

Luka Tomašević

ŽIVOTNOST VJERE

Čovjek, upravo jer je čovjek, stalno i ustrajno se zanima za svoju egzistenciju, za kvalitet svoga života.¹ U povijesti ipak postoje razdoblja u kojima to pitanje postaje ključno. To su ona razdoblja nejasnoća i nemira kada čovjek počne teško doživljavati svoju uvjetovanost i kada se počne osjećati odijeljenim od svoga svijeta i, u neku ruku, otuđenim. To su uvijek razdoblja prelaza, traženja kada se najviše počinje proučavati antropologija. I naše je vrijeme, bez ikakve sumnje, jedno od tih razdoblja. Već na početku 20-tih godina ovoga stoljeća M. Heidegger je uočio i upozorio da o čovjeku nikada nije bilo tolikoga neznanja premda je postao objektom istraživanja tolikih znanosti kao u moderno doba.²

Uzrok današnjeg zanimanja o čovjeku i njegovu svijetu jest višestruk. Na prvo mjesto svakako dolazi nesigurnost i nestabilnost društvenog poretka, što je usko povezano s padom vrednota, posebno moralnih.³ Danas se društveni odnosi veoma brzo mijenjaju i dolazi do sukobljavanja ili izjednačavanja raznih društvenih slojeva. Tako u današnjem društvu nastaje uvijek nešto novo, a uvijek nešto iščezava, i stječe se dojam da nema čvrstih stavova i vrednota koje bi općenito bile prihvaćene i življene. Na toj činjenici se i prave razne analize koje nikada ne postaju sinteze. A to je i izvor briga, bilo pojedincima bilo skupinama, jer uvijek i novo treba stvarati nove vrednote bez kojih se život društva ne može ni zamisliti.

Povijesno gledano, to nije nikakav novi fenomen. No, danas se te promjene dešavaju daleko brže i intenzivnije se proživljavaju. U samom opisivanju takvog stanja veoma veliku ulogu igraju subjektivni razlozi jer pomatrači to drukčije doživljavaju i opisuju, već prema tome kojoj ideologiji pripadaju. K tome, sve je potencirano s još uvijek velikom nejasnoćom u pogledu novoga društva.

1. Usp. M. HEIDEGGER, *Sein und Zeit*, Halle 1941, str. 12.

2. Usp. M. HEIDEGGER, *Kant und das Problem der Metaphysik*, Bonn 1929, str. 200.

3. Usp. B. MONDIN, *I valori fondamentali*, ed. Dino, Roma 1985.

Ipak, postoje i neki objektivni razlozi kao što su: rušenje tradicionalnog života obitelji, sela i grada, što se kod nas veoma bolno osjeća; nagle promjene u politici i u odnosu prema religiji. Istovremeno se gubi kontrola nad tehnologijom, ekonomijom i politikom, a sam čovjek ih je stvorio. Nas danas pogađa problem gladi u svijetu, nedostatan i slab razvoj mnogih zemalja i naroda, energetska kriza, atomska opasnost, ekologija⁴ i granice razvoja,⁵ nepoštivanje ljudskih prava i razne ideološke instrumentalizacije.⁶

Svi ti problemi pogodili su i kršćanstvo te se i u njemu osjetila promjena, kao i potreba promjene. To je i sasvim naravno jer je kršćanstvo povijesna religija koja se u povijest uključuje i poput Krista se utjelovljuje u sva vremena i sve kulture.

Nama je danas sasvim jasno da se kršćanski identitet ne ostvaruje jednom zauvijek, nego se taj identitet uvijek nanovo traži i živi u svakom povijesnom razdoblju, a danas možda i u svakoj generaciji. U naše vrijeme to traženje dobiva karakter specifičnosti, a i hitnosti, da bismo se mogli utjeloviti i u ovaj svijet brzih promjena i prelaza jer nam se življeno kršćanstvo danas čini dosta slabo,⁷ a u pitanju je i samo prenošenje vjere na buduća pokoljenja.⁸

U traženju identiteta ide se za jasnoćom što stvara razne teologije, tj. teološke pristupe k obradi kršćanstva, gdje je i trajno prisutna opasnost da sama teologija bude svedena na iskustvo vjere.⁹ Zanimljivo je da je u tom traženju jasnoće kršćanstva naglasak skinut s dogmatike i prebačen na biblijsku teologiju kako bi se samo kršćanstvo štoviše približilo svojim izvorima. No, to u sebi nosi opasnost zanemarivanja tradicije kao važnog faktora u traženju identiteta. Upravo zbog toga se moralka našla u raskoraku ukoliko je baš ona ta koja ima neposredni utjecaj na praksu, ali je u naše vrijeme izgubila svoj tradicionalno sigurni oslonac na dogmatiku i pravo.¹⁰

Kršćansko traženje svoga identiteta danas je obuhvatilo gotovo sva područja teološke znanosti i života i ide u dubinu koja je dosada bila nepoznata. Nije riječ više o susretu ili sukobu kršćanstva s jednom geografski ili povijesno određenom kulturom, već se problematika proširuje na cijeli svijet i obuhvaća čitavo

4. Usp. A. AUER, *Etica dell' ambiente*, Queriniana, Brescia 1988.

5. Usp. D. H. MEADOWS – D. L. MEADOWS – J. RANDERS – W. W. BEHRENS III, *I limiti dello sviluppo*, Mondadori (club di Roma), Milano 1972.

6. Usp. G. CONCETTI (a cura di), *I diritti umani, dottrina e prassi*, A. V. E., Roma 1982.

7. Usp. *Crkva danas i sutra*, akti 55. splitske sinode, CuS, Split 1988, str. 37-43.

8. Usp. *Weitergabe des Glaubens an die kommende Generation*, Diözesan Synode Rottenburg-Stuttgart 1985-86, Schwabenverlag, Stuttgart 1986; *Die Zukunft des Glaubens* (njemačka BK i ZdK – 16.-18. XI. 1988), Bonn 1988.

9. O kretanjima u modernoj teologiji vidi AA. VV., *La teologia contemporanea*, Marietti, Torino 1980.

10. Usp. *Studia Moralia*, vol. I-XXVI (list *Academiae Alfonsianae*).

čovječanstvo i svaku kulturu. Taj susret, ili čak sukob, dobiva karakter odlučnosti i odvija se u radikalnom kontekstu promjena koje se zbivaju u modernom svijetu, gdje su nam nejasne i nove vrednote i novi oblik društva. Ali jedno je sigurno jasno: taj susret se odvija s „odraslim svijetom”.¹¹

Stoga sam karakter specifičnosti ili identiteta traži redukciju na jednu sveobuhvatnu ideju ili temu koja mora obuhvatiti čitavu istinu, što nimalo nije lako, osobito u razdobljima prelaza.¹² Čini se ipak da se sve više uočava kako je u pitanju upravo vjera, njezino svjedočenje, čuvanje i prenošenje na nove generacije.

Vjera jest, i mora biti uvijek na prvom mjestu u životu Crkve i svakog kršćanina. I sam sv. Pavao stavlja je na prvo mjesto i daje joj prednost pred drugim krepstima (1 Kor 13,13). To je sasvim naravno i logično jer vjera označuje prvi susret s Bogom, preko nije se Bog spoznaje i prihvaća. Zapravo, samo prihvaćanje Boga i prijateljavanje s njim zavisi o stupnju spoznaje, tj. vjere.

Vjera – početak kršćanskog života

Vjera je prvi i nužni uvjet života u Kristu i Crkvi. „Vjera ima prvenstvo u ekonomiji našega spasenja”.¹³ Ona je „početak spasenja za svakoga čovjeka”, naglašava I. vat. sabor.¹⁴ A poslanica Hebrejima je još korjenitija kad veli da je „bez vjere nemoguće ugoditi Bogu” (Heb 2,6). A vjerovati u tom smislu znači vršiti djela u skladu s Božjom objavom i pristajanjem uz Božju objavljenu riječ. Tako vjera postaje nužni preduvjet svakoga ljudskog čina i bitna oznaka kršćanskog i Bogu ugodnog života. Ta, nije zakon nego vjera u Isusa Krista početak našega opravdanja, naglašava sv. Pavao (usp. Gal 3,22).

Vjera je stoga temelj kršćanskoga života: vjernici „su očuvani vjerom u spasenje”, tvrdi sv. Petar (1 Pt 1,5). A njegova najveća opomena, koja je ujedno i poziv vjernicima, jest da ostanu „jaki u vjeri” (1 Pt 5,9). Sv. Pavao je neumoran u dokazivanju kako „pravednik živi iz vjere” (Rim 1,17), tj. pravednik iz vjere crpe pravila i načela svoga ponašanja i svoga djelovanja.

Vjera toliko karakterizira život kršćana da su se već od samog početka nazivali jednostavno vjernicima, imenom koje je i danas tako značajno (usp. Dj 4,32: 4,44: 19,18). Sam Isus Krist je usko povezivao vjeru i spasenje, vjeru i vječ-

11. Problematika „zrelog čovjeka” i „odraslog svijeta” posebno je uočio D. BONHÖFFER, *Viderstand und Ergebung*, München 1951. U teološkoj literaturi ta problematika ima posebno mjesto i zaslužuje posebnu pažnju.
12. U tom pravcu je osobito bio angažiran H. U. von BALTHAZAR.
13. PAVAO VI, *Govor*, 1. III. 1967.
14. DENZINGER · SCHNEMETZER, *Enchiridion symbolorum*, 3008: „Hanc vero fidem, quae humanac salutis initium est”.

ni život: „Tko vjeruje u Sina, ima vječni život; a tko neće da vjeruje u Sina, neće vidjeti života; gnjev Božji ostaje na njemu” (Iv 3,36). U oproštajnom govoru učenicima veli: „Zaista, zaista, kažem vam: tko vjeruje, ima život vječni” (Iv 6,47), a Mariji, Lazarovoj sestri: „Tko vjeruje u mene, ako i umre, živjet će” (Iv 2,26). Obično se veli za sv. Ivana da je apostol ljubavi, ali ništa manje nije ni vjere jer mu je evanđelje prožeto vjerom i pozivom na vjeru, a ono i završava: „Ova su opisana da trajno vjerujete: Isus je Krist, Sin Božji i da vjerujući imate život po njemu” (u Imenu njegovu) (Iv 20,31).

Isus i čudesa čini samo onda kada je prisutna vjera tražitelja ili prisutnih (usp. Iv 9,35; 2,40; Mk 5,36; Mt 8,10), a sama čudesa imaju opet posebnu namjeru: da stvore vjeru kod prisutnih (Iv 2,2; 2,45; 12,42). Isus izričito veli: „Ja se radujem što ne bijah ondje, i to radi vas – da porastete u vjeri” (Iv 11,15). Stoga se čini opravdan zaključak da Isus ima prvotni cilj svoga naviještanja blage vijesti: probuditi vjeru jer je svjestan da se samo preko vjere može postići spasenje. A njegov ljubljani učenik sigurno ne griješi kada cijelu kršćansku poruku spasenja svodi na jednu formulu: „I ovo je zapovijed njegova: da vjerujemo u Sina njegova Isusa Krista i da ljubimo jedni druge” (1 Iv 3,23).

Vjera je bitno povjerenje

Onako kako nam predočuju evanđelisti, vjera je pristajanje razuma uz Krista, ali je još više potpuno prepuštanje i apsolutno povjerenje u Njega. Vjerovati konačno znači prihvatiti Isusa Krista.

Već u Starom zavjetu je vjera, izvor cjelokupnoga moralnog i religioznog života, imala dva vida: određeni čin razuma koji smatra istinitim, na osnovu riječi ili znakova, ono što Bog sugerira i stav povjerenja u Božju osobu, a to onda obuhvaća i angažira čitavog čovjeka. Ovo drugo značenje je bilo daleko važnije i za židovski svijet daleko karakterističnije. Ono je počivalo na pojmu Božje vjernosti jer on nikada uzalud ne obećaje i uvijek ispunja svoja obećanja. Upravo zbog toga čovjek se uzda u Boga, prepušta mu se i ostaje mu vjeran čitavoga svog života.

I Novi zavjet dobro poznaje oba stava vjere. Pače, ona su tako usko povezana da ih je veoma teško razlučiti. Zapravo, tu je riječ o vjeri koja počiva na povjerenju. A u nekoga se ima povjerenje i istovremeno mu se predaje jer postoji jasna sigurnost da on ne vara. A kada smo sigurni da je taj netko i Sveznajući i Sve-mogući, onda se stječe najveća sigurnost da mu se može potpuno vjerovati i kao takvom se potpuno predati.

Katkad je u evanđeljima naglašen jedan ili drugi oblik. Kad Isus poziva narod da se obrati i vjeruje evanđelju (Mk 1,15), ili kad hvali učenike što su povje-

rovali u njega (Iv 16,27), naglašen je zahtjev da se razumom vjera prihvati, a kada potiče na vjeru u sebe (Mk 9,23), jasno je naglašen zahtjev za predanjem.

Stoga se vjera i može definirati kao ona vrsta ulivene kreposti koja čovjeka čini sposobnim da prione uz Isusove riječi bez ikakvog straha i pridržaja, a ujedno mu omogućuje i da mu se prepusti bez ikakvog otpora i da s Kristom živi u apsolutnom povjerenju.

Kršćanstvo je stoga čista vjera u kojoj čovjek pristaje na date istine, ali ono što kršćanstvo čini još specifičnijim jest to da je ono još više pristajanje uz osobu Isusa Krista koji je utjelovljena Božja Riječ. A to prijanjanje uz Krista je stav koji obuhvaća ne samo razum već pogađa čitavu čovjekovu osobu. Tako je vjera bitno pristajanje i nasljedovanje Krista. Tako se, konačno, dolazi do velike, sintetičke formule kršćanstva koja izražava svu njegovu bit: kršćanstvo je konačno jedna osoba – Isus Krist, a biti kršćanin znači potpuno prionuti i predati se toj osobi – Isusu Kristu.¹⁵

Vjera je životni izbor

Kao što je kršćanstvo vjera, tako je i Crkva zajednica onih koji vjeruju u Krista. Prihvatiti i prionuti uz Krista ili odbaciti Krista, jest jedina alternativa koja se čovjeku nudi, i to ne samo jednom zauvijek nego i svakim danom i svakim satom jer se čovjek stalno mora za njega odlučivati, ostajati mu vjeran ili ga nije-kati i odbacivati. Ta kristocentričnost je glavna oznaka kršćanstva. Krist za čovjeka vječito ostaje „znak osporavan” (Lk 2,34). Riječ je, dakle, o izboru koji duboko zadire u naš život i životno usmjerenje. U tom smislu Krist je „znak osporavanja” koji je dat čovjeku da bude i postane njegovo konačno i jedino spase-nje. On je „žarišna točka u kojoj se susreću dva jedina i kobna puta, put spase-nja ili propasti, života ili smrti. I vjerovati u Krista znači neprestano imati od-važnosti da se u radosti, veselju i životnom elanu Isus naviješta svakome čovjeku kao naš konačni i životni izbor. . . On je jedini put, istina i život našega pojedinačnog opstojanja, naše egzistencije, kao i čitave zajednice koja u njega vjeruje i u njega se uzda. . . Isus, koji je Krist, danas, uvijek i svugdje, jest raskršće u ko-jem se susreću svi putovi čovječanstva. On sebe postavlja kao ogromno životno pitanje, kao životni i konačni izbor što ga je dužan učiniti svaki čovjek i svaki narod. Isus je, konačno, najveća odgovornost svake ljudske egzistencije, onaj prvi i posljednji čvor u kojem se definira svaka i svačija sudbina; on je onaj najin-timniji osobni poziv svakoj ljudskoj savjesti”.¹⁶

15. Treba ipak ovu tvrdnju uzeti oprezno jer može biti i dvoznačna, u slučaju da se previše inzistira na personalnom aspektu vjere, a istovremeno da se zanemari objektivni vid, tj. pristajanje uz određene istine ili uz upute crkvenog učiteljstva.

16. PAVAO VI, Govor, 22. III. 1970.

Primat vjere u životu

Budući da je sudbinski izbor, vjera onda u kršćanskom životu mora imati primat, mora voditi i inspirirati sav život i djelovanje. Stoga i mnoge pogreške i grijesi u kršćanskom životu, propusti u povijesti kršćanstva, kao i današnja mnoga stremljenja i klimavosti u crkvenom životu, nisu ništa drugo doli nedostatak, slabljenje ili gubljenje vjere, što opet čitav život i djelovanje Crkve čini slabim a nerijetko i sterilnim. Mnogi crkveni djelatnici zaboravljaju na tu činjenicu, tj. da je kriza života uvijek odražaj krize vjere, te poduzimaju što više akcija kako bi nadomjestili u svojim sredinama čak i vjeru. Često se može i čuti kako je kršćanski nauk postao previše uokviren i sterilan, a današnjem čovjeku nerazumljiv i ne-shvatljiv. Taj prigovor može donekle i stati ako se misli na sadržaj vjere i na njezine izričaje, ali ako se misli na vjeru u sebi, kao krepost, onda je prigovor sasvim netočan. Ta, kršćanstvo sadrži objavljenu Božju istinu, ono je utjelovljena Božja Riječ. Isus Krist, koji nema potrebe da bude izvana dinamiziran kako bi postao djelotvoran. Božja Riječ je sama u sebi život.

Krist stoga i tvrdi: „Riječi koje vam govorim duh su i život” (Iv 6,63). Znači da to nisu obične i sterilne riječi, već riječi koje su izvor duhovnog života, života milosti, života koji svoj najviši izražaj ima u darivajućoj ljubavi. I svaki put kada kršćanin u svome životu, ponašanju i djelovanju počini izdaje, uvijek su to izdaje one vjere koju Crkva ispovijeda, a ljudi je svojom vjerom prihvaćaju, ali nikada potpuno ne žive. Ogromna je istina da prava, zrela i ozbiljna vjera nosi sa sobom uvijek djela da s pravom sv. Jakov tvrdi: „Vjera bez djela je sama u sebi mrtva” (Jak 2,17). Djela su tako znakovi (signa) vjere, i to znakovi na osnovu kojih se prosuđuje njezina autentičnost i njezina životnost. Bez toga je vjera „sama u sebi mrtva”, što znači da nije samo mrtva u svojim manifestacijama i u svojim posljedicama već u onome što je najstrašnije, sama u sebi: ona je kao neki truli panj. A razlog te smrti se sastoji u tome što Riječ nije postala život, tj. Krista se nikada ozbiljno nije shvatilo ni prihvatilo.

Vjera koja je Riječ prihvatila kao život jest vjera koja u sebi nosi milost, kako nas uči sv. Pavao: „Po njemu, u vjeri, imamo pristup u ovu milost u kojoj stojimo i dičimo se” (Rim 5,2). Ujedno takva vjera ljude ispunja i Duhom Svetim, jer je Isus umro na križu „da obećanje Duha primimo po vjeri” (Gal 3,14).

O takvoj vjeri ovisi i sam život vječni jer je život vječni zapravo potpuna spoznaja Boga: „Ovo je život vječni: da upoznaju Tebe, jedinoga pravoga Boga, i onoga koga si ti poslao, Isusa Krista” (Iv 17,3). Bog se može spoznati samo preko vjere. No, to ne ostaje samo na pukoj razumskoj spoznaji već ta vjera, koja je spoznaja Boga, rađa životom, i to vječnim koji se shvaća kao svjetlo. „U njoj (u Riječi) bijaše život, i život bijaše ljudima svjetlo. . . Svjetlo istinito, koje rasvjetljuje svakoga čovjeka” (Iv 1,4. 9). To svjetlo je Riječ Božja, Isus Krist kojega

mi samo vjerom prihvaćamo i uz njega prianjamo. Iz toga se onda lako zaključuje da životnost vjere nije onda u akciji i neprestanoj trci preko koje se olako želi nadomjestiti životnost Riječi, nego je pravi život vjere više u sjedinjenju s Kristom i u prijanjanju uz njega i uz njegovu riječ života.

Ovdje je potrebno naglasiti i to da ni spasenje, ili oslobođenje, nije plod djelovanja nego plod Kristove istine koju nam daje vjera i koju vjerom prihvaćamo: „Ako ostanete u mojoj riječi, uistinu ste moji učenici; upoznat ćete istinu, a istina će vas osloboditi” (Iv 8,31-32). Dakle, samo nas vjera oslobađa te je ona onda bitna za kršćanski život i ona je nezamjenjivi temelj kršćanstva; ona je, kako reče Pavao VI, „korijen čitavog doktrinalnog i moralnog kršćanskog sistema”.¹⁷

Zaključak

Kao što su život i djela svakoga čovjeka pod utjecajem njegovih životnih stavova i uvjerenja, tako su i kršćanima život i djela izraz vjere, jer iz nje moraju izvirati i ideje i uvjerenja. Naša vjera, koja je uvijek i dar odozgo, mora postati takva da kroza nju u svakom času života prosuđujemo svaku stvar i po njoj postupamo u svakoj životnoj okolnosti. Bez nje, pak, život kršćanina je samo obična farsa, jer ispovijeda ono što nema, i pravi se onim što nije.

Kao takva vjera nadilazi sva osjetila i prelazi granice razuma. Ona je „teško naukovanje, jer se tiče istine, otkriva stvarnosti što nadilaze zajedničko osjetno iskustvo i logični govor razuma”.¹⁸ Ona je, naprosto, vjera u Isusa Krista.

---

17. PAVAO VI, Uskrsna poruka 1969.

18. PAVAO VI, Govor, 27. VII. 1966.